

Schenivavla radunonza generala dil

Forum cultural Tujetsch

Venderdis, ils 8 da december 2017, allas 19.00 uras en sala da sedutas en Tgèsa communal Sedrun

Protocol

1 Beinvegni e presenza

Allas uras fixadas sa il president dil Forum cultural Tujetsch FcT, André Schmid, arver la schenivavla radunonza generala e beneventar sulettamein quater persunas. Forsa ha la collisiun da termin cun la radunonza da vischnaunca effectuau quella fleivla participaziun.

Perstgisas: genau Mario Hitz, Mudest Venzin e Bruno Berther

2 Elecziun d'in dumbravuschs

Sco dumbravuschs vegn Norbert Berther, Zarcuns, eligius.

3 Prelecziun ed approbaziun dil protocol dalla radunonza generala dils 2 da december 2016

Muort il spazi da temps limitau per la radunonza vein nus dalla suprastanza supplicau tier l'invitaziun alla radunonza generala da consultar il protocol dils 2 da december 2016 silla pagina d'internet dil FcT. Aschia croda la prelecziun.

Senza remarcas vegn il protocol approbaus cun in ferm applaus e cun admetter engraziament al redactor da quel.

4 Rapport annual 2016/17

President André Schmid lai repassar nossas activitads succedidas dapi la davosa radunonza generala.

Lotto

Il ner basegns per meglieras finanzas ha motivau nus dad organisar in lotto en favur dil FcT. Ils 20 da matg 2017 ha quel giu liug en sala dalla casa da scola Sedrun. Deplorablamein han mo paucs priu part al lotto, in lotto cun fetg bials ed attractivs premis. Aschia ha era la raccolta finanziaria pitiu empau. Specialmein lein nus engraziar a tuts sponsurs da premis ch'ei vegni surdai generusamein al FcT.

Notg da film

Ils 16 e 19 d'uost essan nus separticipai alla occurrenza Cinema d'uaul Academia Vivian. Als visitaders havein nus mussau treis films dils onns 1930 culs temas: unviern ed ir cun skis, stad tuatschina ed in film da reclama per la Surselva cul num: Wo die Bündner Tannen rauschen. Entras la nova digitalisaziun dil cantun havein nus saviu presentar scenas per part aunc nunenconuschentas.

Museum La Truaisch

Igl 1. d'october 2017 ha giu liug il "Di dil museum". Il FcT ei danovamein staus responsabels per spisa e bubronda. In numerus publicum ha admirau ils films da Carli Cavegn, Gonda, filmai ils onns 1970/80. Per divertiment han ils affons dalla scola da musica Reiden procurau. La gronda participaziun ha legrau tuts responsabels e motivescha da cuntinuar. Quei di ei ina purschida essenziala da nies program da lavur.

Archiv cultural Tujetsch

La cumissiun ei seradunada pliras gadas el decuors digl onn. Pil pli han quellas

sedutas giu liug en preschientscha digl architect Gion Caminada. El decuors ei seformau in project che ha en tuts graus cuntentau ils commembers dalla cumissiun. Sin la fin digl onn 2017 spetgein nus il project definitiv cun ina calculaziun dils cuosts. Il process politic, sco era la segironza dalla finanziaziun duei succeder el decuors digl onn 2018. Nossa finamira ei da forsa saver entscheiver a realisar quei project cultural igl onn 2019.

Il tuatschin

El decuors digl onn ei il project “Tuatschin” secuntinuaus. Nus essan stai gideivels enten organisar persunas ch’ei stadas prontas per intervestas, registraziuns da historias e che han dau plaid e fatg davart las atgnadads dil patua da Tujetsch.

Onn dalla fom 1817 – ell’umbriva dil Tambora

Il FcT ha gia all’entschatta da quei project motivau las autoritads communalas da sustener quella filmada. Legreivlamein ei il film seconcentraus cumpleinamein sin fontaunas tuatschinas che han documentau ils onns 1816 e 1817. Aschia ein Onna Maria Beer e Rumais Curschellas stai el center dil film. Il film ha perschadiu en cuntegn e maletg – maletgs impressiunonts han svegliu emoziuns e rugadau profundamein ils numerus visitaders dalla premiera, ils 20 d’october 2017 en sala da scola a Sedrun.

Tablas d’informaziun

Tablas d’informaziun han ina certa moda ed esit empau dapertut. Aschia ha era la suprastonza dil FcT decidiu da crear talas per edifecis culturals e per loghens da muntada cultur-historica. Aschia ein sco partenza tschun tablas previdas. Ils suandonts loghens dueien sco emprem esser documentai cun tablas informativas: Plaz Cadruvi Sedrun, baselgia s. Vigeli Sedrun, staziun VMG Sedrun, casti da Punengia Dieni, clavau dils morts a Rueras. Mintga tabla ei documentada cun in text romontsch e tudestg e cun entginas fotografias veglias. Cugl App “Bar Code” ch’ins sa cargar sil telefonin (era iPhone) retscheivan ins a dapli informaziuns.

Excursiun culturala

Uonn havein nus fatg viseta a nos vischins gualsers vi da l’auter maun dil Cuolm d’Ursera. El museum essan nus a moda cumpetenta vegni beneventai e guidai da dunna Russi. Il “Talmuseum Ursern” ei da casa en in edifeci cun ina nundetg interessanta historia. Ils participonts ein stai fascinai dalla casa e digl exponiu, bia caussas ein tuttina ni semegliontas alla cultura dalla Val Tujetsch.

Set da meisa

Christoph Berger, scolast a Mustér, ei staus iniziant da crear sendas da different gener e presentar quellas sin sets da meisa. Per Tujetsch ha el creau la “Senda da baselgias e capluttas” dalla val. Il FcT ei staus segideivels per la finanziaziun. Grazia al sustegn dalla Pleiv Tujetsch e Vischnaunca Tujetsch ha il set saviu vegnir producius e repartius a nossas ustrias, camps e hotels. Igl ei in plascheivel set che documentescha igl engaschi dalla populaziun tuatschin per edifecis sacralis. Dil reminent ein sis da quels vegni eregi el decuors dil 17avel tschentaner – ina admirabla prestaziun dalla populaziun da quei temps.

Inventarisaziun da nossas bibliotecas

Scribent Vic Hendry e fra Silvio Deragisch han regalau lur bibliotecas al FcT. Las duas bibliotecas cumpeglian 2332 cudischs. Dus students claustrals, cun Norbert Berther e Tarcisi Hendry, han enteifer 4 dis sortiu, cavegliu e registrau tuts cudischs dils dus donaturs. In di anflan quellas bibliotecas siu plaz egl Archiv cultural Tujetsch. Investa el cuntegn dat la pagina d’internet www.archiv-communal.ch sut Bibliotecas.

Putnengia

Uonn han las activitads a Putnengia ruassau. La cuolpa ein segiramein las finanzas stadas. Legreivlamein visetan numerus hosps ed indigens adina puspei las restonzas da Putnengia. Quellas ein impressiunontas e dattan als interessai in maletg d'in temps da grondezia e noblezia sil crest a Putnengia. Gion Giachen Monn, nies revisur, procura ch'il contuorn seigi bials ed amicabels. Engraziament!

Fundaziun Cuntrada cultivada Val Medel

Ils 24 da november 2017 han ils responsabels dalla Fundaziun Cuntrada cultivada Val Medel vistau il Museum La Truaisch. En quei connex ein els sentupai culs responsabels dil FcT. Igl actuar ha presentau il museum, empau historia tuatschina e las acitivitads dil FcT. Suenter l'investa el museum essan nus sentupai en sala tier in scomi d'ideas per activitads culturalas comunablas. Egl avegnir lein nus collavurar, oravontut sil sectur da cuvierer tetgs cun slondas. Els han sin quei sectur grondas exprientschas che san vegnir bunas ed esser d'engrau era per nus. Plinavon lein nus era envidar vicevera ad activitads che nus fagein per nos commembers/ras.

5 Rendaquen, rapport dil revisur ed approbaziun dil quen 2016/17

Cassier Tumaisch Valier presenta il quen digl onn 2016/2017. En cefras sepresenta la bilanza suandontamein:

Survesta quen ordinari:

Entradas	10 405.20 frs.
Expensas	1 077.15 frs.
Fatg anavon 2016/17	9 328.05 frs.

Bilanza

Saldo dils 01-11-2016	1 790.80 frs.
Saldo dils 01-11-2017	11 118.85 frs.
Fatg anavon 2016/17	9 328.05 frs.

Survesta dil conto casti da Putnengia:

Entradas (2015 – 2017)	0.00 frs.
Expensas (2015 – 2017)	8.00 frs.
Saldo per ils 1-11-2017	8.00 frs.

Investaziun a Putnengia

2003 – 2017 total **246 564.10 frs.**

Bilanza

Saldo per ils 01-11-2015	4 169.25 frs.
--------------------------	---------------

Saldo per ils 01-11-2017

4 161.25 frs.

Fatg anavon 2016/17

8.00 frs.

Il revisur Gion Giachen Monn rapporta da sia revisiun. El hagi repassau il quen ed anflau tuts mussaments e quittanzas necessarias. Il quen seigi menaus conform las pretensiuns dad oz ed el proponi d'acceptar il quen sco presentaus dil cassier cun dar scarica all'entira suprastanza. Quei succeda unanimamein entras ils presents.

6 Contribuziun annuala

Sin proposta dalla suprastanza dil Forum cultural Tujetsch vegn la contribuziun annuala laschada sco tochen dacheu. Tenor il cassier ei la fuorma da commembradi tiel FcT buca transparenta. La contribuziun seigi fixada sin 30 frs. Las contribuziuns varieschan ed igl ei oz buca pusseivel d'eruir tgi che seigi commember/a ni buc.

7 Elecziuns

Las elecziun succedan a moda fetg speditiva. Tuts ein prompts da cuntinuar cun ina ulteriura perioda. Aschia vegnan ils commembers dalla suprastanza confirmai cun in ferm applaus per dus onns ed il revisur per in onn.

8 Program pigl onn da gestiun 2017/18

Excursiun

L'excursiun culturala ei daventada ina occurrenza bein frequentada da nossa uniun. Perquei vulein nus era pigl onn 2018 organisar in excursiun per contemplar e mirar cultura en auters loghens da nossa regiun. Igl onn 2018 havein nus previu ina sentupada cun Vitus Bass a S. Benedetg. El vegn a presentar a nus quella fracziun dalla vischnaunca da Sumvitg. S. Benedetg ha ina interessanta historia ed ei dapi l'erecziun dalla nova caplutta in liug da pelegrinadi dad adherents dalla architectura da Peter Zumthor.

Notg da film

Denter 2002 e 2007 ha il FcT organisau notgs da film e quei cun bien success. Nossa idea da quella purschida fuva stada da motivar enzatgi da cuntinuar cun quella attracziun. Quei ei denton deplorablamein buca stau il cass. Cun 2018 lein nus cuntinuar cun quella purschida. Previu ei la presentaziun da tuts films en connex cun la construcziun dil tunnel da basa dil Gottard, NEAT, che consista ord 4 films en ina lunghezia da rodund duas uras.

Tablas d'informaziun

Tschun tablas duein uonn vegnir repartidas ella val sco entschatta d'ina numerusa retscha da talas tablas d'informaziun davart edifecis culturals, schabetgs historics ed edifecis sacralis.

Senda da fotografias

Fotografias veglias cun in text accumpignont vegnan exponidas en fuorma d'ina senda en in da nos vitgs ella val.

Putnengia

Cun 2018 lein nus definitivamein terminar nossas lavurs a Putnengia. La ruina duei retscheiver ina tabla d'informaziun, ina bandiera cugl uoppen dils de Putnengia, igl εμπrem plantschiu che fuorma ina speciala plattafuorma cun ina vesta ideala e magnifica en tuttas direcziuns dil casti anora. 2019 ei previu d'organisar ina

festivitat da terminaziun dalla sanaziun e reconstrucziun dallas ruinas dil casti en fuorma da veta medievals.

Archiv cultural Tujetsch

Cun il project definitiv lein nus oravontut passar la via politica e procurar per la finanziaziun. Nossa finamira ei l'entschatta dallas lavurs igl onn 2019.

Di dil museum

Il di dil museum ei daventaus tradiziun ed ideala plattafuorma per sensibilisar la populaziun per fatgs culturals. En rama dils onns vargai duei quella era succeder ils 7 d'october 2018.

Project patua tuatschin

Era uonn sustenin nus sco tochen da cheu las persunas dalla universitad da Turitg, oravontut cun igl agid dad organisar persunas che ein beinvulentas da dar plaid e fatg en caussa da nies patua. Previu ei era l'integrasiun da tuts affons da scola el project cun era els schar mussar lur savida e habilitads dil dialect tuatschin.

9 Varia

Norbert Berther engrazia per la lavur dil FcT en favur dalla cultura tuatschina ed animescha da cuntinuar.

Tarcisi orientescha davart las anfladas historicas a Putnengia. Uonn ein quellas vegnidadas exponidas en ina vitrina el Museum La Truaisch. Al survetsch archeologic cantunal ei quei vegniu enconuscent. Els han priu investa dallas anfladas ed oz sesanflan ellas egl atelier da restauraziun tier quei survetsch e vegnan preparadas professunalmein per saver cuntinuar cun exponer en nies museum.

10 Conclusiun

Il president sa suenter in'ura serrar la schenivavla radunonza. El engrazia a tuts per la participaziun. Mo cun sensibilisar per la cultura, mo cun activitads e sustegn per quels che fan cultura, sa quella semantenir e viver el ravugl dalla cuminonza tuatschina. Cultura ei dapli – era ina fuorma dalla convivenza sociala.

Pils restonts plaids Tarcisi da sis eveniments historics ch'ei succedi ils davos 200 onns en Tujetsch ed han giu gronda influenza sil svilup dalla val. In eveniment historic da gronda muntada per la val ei stau l'erecziun dallas ovas hydraulicas ils onns 1950/60. Co las medias ha rapportau quels onns sur da quei grond project muossa Tarcisi cun in film.

Sedrun, el meins december 2017

Il nuder:

Tarcisi Hendry

Tgi che vul sustener il forum cultural finanziaimein sa pagar en ina contribuziun sin nies conto tier la banca Raiffeisen Cadi IBAN CH61 8107 2000 0073 2211 0 ni tier la banca cantunala IBAN CH11 0077 4010 2618 4880 0.

Era sa in formular da pagament vegnir retratgs tier nies cassier Tumaisch Valier.